

УДК:

Курок О.І., Кошель А.П.

ПРОФЕСІЙНИЙ АСПЕКТ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

В статті розглядається професійний аспект культури здоров'я майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу. Охарактеризовано основні компоненти культури здоров'я майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу.

***Ключові слова:** здоров'я, професійно – педагогічна культура здоров'я майбутнього вихователя ДНЗ, компонент культури здоров'я майбутнього вихователя ДНЗ, освітній процес.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями.

Проблема здоров'я людини в контексті загальнолюдських цінностей набуває все більшого значення. Широкий суспільний резонанс отримує розуміння того, що серед проблем, вирішення яких не повинне залежати від суспільно-політичних колізій, центральне місце займає проблема здоров'я дітей, без вирішення якої в країні немає майбутнього

Проблема здоров'я студентів стає пріоритетним напрямом розвитку системи сучасної вищої освіти, стратегічна мета якої - всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення освітнього рівня народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями [11, ст.87]. Провідними завданнями вищої школи в даний час є: виховання морально, психічно і фізично здорового покоління громадян; формування громадянської позиції, патріотизму, власної гідності, готовності до

трудої діяльності, відповідальності за свою долю, долю суспільства, держави і людства; забезпечення високих етичних норм, атмосфери доброзичливості й взаємної поваги в стосунках між працівниками, викладачами та студентами; проведення творчої, мистецької діяльності як основи підготовки майбутніх фахівців та науково-технічного і культурного розвитку держави [10, ст.91].

Все це можливо лише за наявності здоров'язберігаючого середовища в навчально – виховному процесі, психологічного комфорту студента і викладача, системно організованої виховної роботи по формуванню стилю життєдіяльності

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор.

За останні роки проблема здоров'я людини зростає все більше і більше. Проблемою вивчення здоров'я на теоретичному й практичному рівнях займаються Н.Амосов, Є.Булич, І. Брехман, М.Гончаренко та ін. Розробкою культури здоров'я займалися такі вчені В.Горашук, Г. Кривошеєва, Ю.Драгнев, В.Бабич, С.Лебедченко та ін. [1;3;4;8;9;] Проте не применшуючи значущості досліджень вищевказаних авторів, актуальним залишається проблема формування культури здоров'я майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета даної статті полягає в тому, щоб розкрити професійні аспекти культури здоров'я майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Здоров'я людини - інтегральне явище, що відображає стан організму людини в єдності всіх його активно функціонуючих складових - тіла, душі та розуму. В здоров'ї присутні два початки - природне, яке функціонує стихійно, і культурне, яке регулюється свідомістю людини. Розвиток культурного початку залежить від рівня освіченості людини і від ступеня волі людини у розвитку своєї культури здоров'я. Такий підхід до визначення сутності здоров'я дозволяє ввести його до складу педагогічних категорій, а становлення здоров'я розглядати як педагогічне завдання.

Таким чином, можна констатувати, що педагога необхідно озброїти знаннями та вміннями стежити за своїм здоров'ям, здійснювати профілактику та корекцію свого фізичного стану, навчити вести самоспостереження, самоаналіз, самоконтроль, що дозволяє тривалий час зберігати працездатність, вміння здійснювати комунікативну діяльність, досягаючи хороших результатів і задоволення від своєї праці.

Отже, культуру здоров'я ми можемо розглядати як частину професійно-педагогічної культури студента.

Проблема професійно-педагогічної культури складна і багатоаспектна. При розкритті змісту поняття «професійно-педагогічна культура» педагога за основу ми взяли ідеї В. Сластьоніна, який розглядає професійно-педагогічну культуру як складне системне утворення, що представляє собою упорядковану сукупність загальнолюдських ідей, професійно-ціннісних орієнтацій та якостей особистості, універсальних способів пізнання і гуманістичної технології педагогічної діяльності. Вчений стверджує, що продуктивність педагогічної діяльності визначається ступенем володіння педагогом універсальним знанням що породжують особистість у біо-психо-соціо-культурних процесах. А це означає, що спеціалізація педагога в тій чи іншій галузі науки вторинна по відношенню до соціогуманітарної, психолого-педагогічної та культурологічної бази [11].

Поняття «професійно-педагогічна культура» вперше ввів у науковий обіг стосовно викладачів вищих навчальних закладів і сформулював І. Ісаєв (1992).

За І. Ісаєвим, професійно-педагогічна культура - це міра і спосіб творчої самореалізації особистості викладача вузу в різноманітних видах педагогічної діяльності і спілкування, спрямованих на освоєння, передачу і створення педагогічних цінностей і технологій [6].

На думку вченого, професійно-педагогічна культура - це інтегральна властивість особистості педагога-професіонала, умова і передумова ефективної педагогічної діяльності, узагальнений показник професійної компетентності викладача і мета професійного самоудосконалення.

В узагальненому вигляді різні підходи до розкриття вмісту поняття професійно-педагогічної культури.

І. Ісаєв, Є. Бондаревська, Є. Шиянов розглядають педагогічну культуру як сутнісну характеристику особистості педагога, яка характеризує його готовність до педагогічної діяльності через сформованість таких складових: педагогічної позиції і особистісних якостей, професійних знань і культури педагогічного мислення, професійних умінь і творчого характеру педагогічної діяльності, саморегулювання особистості й культури професійної поведінки педагога. З цієї точки зору педагогічна культура є "динамічною системою педагогічних цінностей, способів діяльності й професійної поведінки вчителя" [2, с. 29].

І. Ісаєв вважає, що професійно-педагогічна культура є інтегральною якістю особистості педагога-професіонала, умовою й передумовою ефективної педагогічної діяльності, узагальненим показником професійної компетентності викладача, метою фахового самовдосконалення. Професійно-педагогічна культура розглядається як "міра і спосіб творчої самореалізації особистості вчителя, викладача, студента в різноманітних видах педагогічної діяльності й спілкування, направлених на засвоєння, передавання і створення педагогічних цінностей і технологій" [6, с. 9].

Професійно-педагогічна культура виступає як багатокomпонентний вид культури. Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що основними особливостями, що характеризують професійно-педагогічну культуру педагога є: особистісні якості педагога, розвинене педагогічне мислення і свідомість, творчий характер діяльності, ерудиція та інтелігентність, моральність і культура поведінки.

Під педагогічною культурою багато авторів розуміють інтегральна якість особистості педагога, що проектує його загальну культуру у сфері професії. До основних показників, за якими визначають рівень професійно-педагогічної культури, вони відносять високий професіоналізм, внутрішні властивості педагога, володіння методикою викладання, наявність культуротворчих здібностей, міру творчого присвоєння та перетворення накопиченого людством

досвіду. Для того, щоб професійна діяльність не викликала почуття дискомфорту і була ефективною, необхідно організувати сам процес праці. Однією з таких якостей, є професіоналізм та імідж майбутнього спеціаліста в сфері дошкільної освіти.

Професіоналізм - це сукупність психологічних, психічних і особистісних змін, що відбуваються в людині у процесі оволодіння і тривалого виконання діяльності, що забезпечують якісно новий, більш ефективний рівень вирішення складних професійних завдань у нових умовах [12,с.674].

Формування професіоналізму відбувається за трьома основними напрямками:

1) зміна всієї системи діяльності, її функцій і ієрархічної будови. У ході вироблення відповідних трудових навичок відбувається рух особистості майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу по шаблях професійної майстерності, розвивається специфічна система способів виконання діяльності, тобто формується особистісний стиль діяльності;

2) зміна іміджа суб'єкта, що виявляється як у зовнішньому вигляді (моторика мови, емоційність, форми спілкування), так і у формуванні елементів професійної свідомості (професійної уваги, пам'яті, мислення і т.д.), що в більш широкому плані може розглядатися як становлення професійного світогляду;

3) зміна відповідних компонентів установки суб'єкта по відношенню до об'єкта діяльності, що проявляється в різних сферах:

- У когнітивній сфері - рівень інформованості про об'єкт, ступінь усвідомлення його значимості;

- У емоційній сфері - в інтересі до об'єкта, в схильності до взаємодії з ним і задоволеності від цього, незважаючи на труднощі;

- У практичній сфері - в усвідомленні своїх реальних можливостей впливу на об'єкт, в результаті - установка суб'єкта впливати на об'єкт замінюється на потребу у взаємодії, що дозволяє говорити про становлення професійної культури [13,с.179].

Професіоналізм, безумовно, означає ефективність праці, тобто досягнення достатньо високого соціально значимого результату, відповідно вимогам суспільства. При оцінці ефективності праці доцільно розрізняти:

- об'єктивні, предметно - технологічні показники ефективності, продуктивність;

- суб'єктивні, психологічні, особистісні показники ефективності: активізація не тільки розумових, когнітивних здібностей людини, а також зрілість мотиваційно - вольових компонентів, зацікавленість майбутнього вихователя ДНЗ працею і задоволеність його процесом і результатом, психологічна **ціна** результату за величиною витрат особистісних ресурсів, ступінь напруженості психічних функцій і процесів, необхідних для досягнення потрібного результату.

Працездатність в цілому залежить від ряду факторів - від стану мотивації та спрямованості особистості майбутнього вихователя ДНЗ, від здібностей і від уміння особистості мобілізувати свої можливості, від функціональних станів і від величини резервних можливостей, здоров'я, витривалості, від професійного досвіду, рівня розвитку, пластичності та стійкості спеціальних знань , умінь, навичок; від можливості виконувати роботу при різних функціональних станах, як би незважаючи на них .

Формування культури здоров'я майбутнього вихователя ДНЗ пов'язане і активно взаємодіє з іншими видами освіти: розумовим, фізичним, професійним, політичним.

Зупинимось на взаємозалежності розвитку культури здоров'я та професійній освіті майбутнього спеціаліста у сфері дошкільної освіти. На підставі проведеного аналізу наукової літератури ми виділяємо чотири основних компоненти, що складають професійно-педагогічну культуру, основною частиною якої є культура здоров'я: когнітивно – освітній, мотиваційно – ціннісний, практично – діяльнісний і творчий компоненти (сдив. Схему 1).

Схема 1

Компоненти культури здоров'я майбутнього вихователя ДНЗ

Когнітивно-освітній компонент відображає розуміння студентами суті культури здоров'я, наявність у студентів системи знань про духовне, психофізіологічне і соціальне здоров'я людини, а також способи його збереження і зміцнення.

Когнітивно-освітній компонент відображає знання студентами способів збереження, надбання і множення здоров'я, структури здорового способу життя. Ці знання створюють базу для особистісних перетворень, визначають здібність до самопізнання, освоєння способів оздоровлення власного організму і розкриття своїх потенційних можливостей.

У професійному блоці когнітивно-освітній компонент відображає розуміння особливостей впливу професійної діяльності вихователя на його здоров'я і пред'явлених вимог, що до способу життя; показує рівень знань в області здоров'язберігаючих психолого-педагогічних технологій навчання і способів

збереження здоров'я вихованців в процесі їх навчання в дошкільному навчальному закладі.

Практично - діяльнісний компонент передбачає розгляд діяльності як засобу становлення і розвитку суб'єктності майбутніх вихователів дошкільного навчального закладу, тобто в процесі і результаті використання форм, прийомів і технологій навчання відбувається розвиток і становлення студента, здатного вибирати, оцінювати, програмувати, конструювати ті види діяльності, які адекватні його природі, задовольняють його потреби в саморозвитку, в самореалізації, сприяють ефективному вирішенню професійно-педагогічних завдань .

Творчий компонент професійно-педагогічної культури розглядає професійно-педагогічну діяльність педагога за нестандартним, оригінальним вирішенням професійно-педагогічних завдань. Професійно-педагогічна діяльність вимагає від майбутнього педагога дошкільного навчального закладу постійного творчого пошуку. Творчість визначається як процес, результатом якого є створення нових матеріальних чи духовних цінностей.

В. Кан-Калик і Н. Нікандров виділяють три сфери творчої діяльності педагога: методична творчість, комунікативна творчість і творче самовиховання. Методична творчість пов'язана з умінням осмислення та аналізу виникаючих педагогічних ситуацій, вибору і побудови адекватної методичної моделі, конструювання змісту і способів впливу, з адаптацією існуючих способів і педагогічних систем і педагогічної індивідуальності [7].

Комунікативна творчість реалізується в побудові педагогічно доцільного і ефективного спілкування, у взаємодії з дошкільниками, в здатності зрозуміти їх, здійснювати психологічну саморегуляцію.

Творче самовиховання припускає усвідомлення самого себе як конкретної творчої індивідуальності, визначення своїх професійно-особистісних якостей, що вимагають подальшого вдосконалення і коригування, а також розробки довгострокової програми власного самовдосконалення в системі безперервної самоосвіти.

В. Загвязинський називає такі особливості творчості педагога жорсткий ліміт часу. Педагог приймає рішення в ситуаціях негайного реагування: заняття щодня, непередбачені ситуації щохвилини, щогодини, спілкування з дітьми дошкільного віку постійно. Можливість зіставити задум з його реалізацією тільки в епізодичних, сьогохвилинних ситуаціях, а не з кінцевим результатом через його віддаленості і зверненості в майбутнє.

Педагогічна творчість завжди співтворчість з дітьми, колегами. Значна частина педагогічної творчості здійснюється на людях, у публічній обстановці. Це вимагає від педагога вміння керувати своїм психічним станом, оперативно викликати у себе творчу насагу [5].

Далі вчений зазначає специфічність предмета педагогічної творчості - формується особистість, «інструмент» - особистість педагога, см процес - складний, багатофакторний, різнорівневий, заснований на взаімотворчестві партнерів, результат - певний рівень розвитку особистості вихованого.

Мотиваційно-ціннісний компонент відображає усвідомлення студентами здоров'я і культури як основні загальнолюдські та особистісні цінності; виявляється в потребі майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів зберігати, набувати і укріплювати здоров'я, дотримуватися здорового способу життя.

У професійному блоці мотиваційно-ціннісний компонент відображає усвідомлення значущості культури здоров'я для повноцінної самореалізації і самоактуалізації у навчанні і майбутній професійній діяльності; виражає розуміння необхідності побудови унавчально - виховного процесу у дошкільному навчальному закладі з позиції здоров'язбереження дітей дошкільного віку; відображає визнання здоров'я учасників навчально - виховного процесу вищою професійною цінністю, розуміння педагогічної відповідальності за здоров'я дошкільників і необхідності формування у них культури здоров'я.

Часом інтелігентність, вихованість, доброзичливість педагога, його терпимість і коректність у поведженні з оточуючими, чуйність, розвинена інтуїція, здатність до самооцінки, наявність моральних ідеалів і слідування їм у

практичній і ділового життя багато в чому визначають позитивний результат педагогічної діяльності і роблять значний вплив на його професійно-педагогічну культуру здоров'я.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Аналіз літератури показав, що немає такої іншої області людської діяльності, крім педагогічної, де б на результатах роботи так сильно позначалися психологічна готовність, особистісні якості працівника, його фізичне здоров'я, витримка, самовладання, чарівність.

Ефективність виховного впливу багато в чому буде визначатися вольовими властивостями майбутніх педагогів дошкільної освіти, їх цілеспрямованістю, рішучістю, самостійністю. Поряд з цими властивостями їм важливо мати гнучкість поведінки, здатністю передбачати реакцію дітей дошкільного віку при зміні педагогічної ситуації, готовністю до перебудови способів впливу, здатністю до співробітництва з дошкільниками.

Подальшого наукового дослідження потребують питання визначення критеріїв і показників її сформованості у майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.

Використані джерела:

1. Бабич В.І. Культура здоров'я як складова частина професійної підготовки майбутніх вчителів освітньої галузі “Фізична культура і здоров'я” / В.І. Бабич // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2004. – № 1. – С.134-139.
2. Введение в педагогическую культуру: Учебн. пособие / Под общ.ред. Е.В. Бондаревской. Ростов н/Д. Изд-во Рост. ун-та, 1995. – 172 с.
3. Горащук В.П. Формирование культуры здоровья школьников (теория и практика).: монография/В.П.Горащук. - Луганск: Альма матер. 2003. - 388 с

4. Драгнєв Ю.В. Формування культури здоров'я студентів в умовах комп'ютеризації навчання : втореф. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 / Юрій Володимирович Драгнєв. – Луганськ, 2008. – 22 с
5. Загвязинський В.І. Педагогічна творчість учителя. Педагогічна творчість і майстерність : хрестоматія / В.І. Загвязинський ; [уклад. Н.В. Гузій]. – К. : ІЗМН, 2000. – 168 с.
6. Исаев И.Ф. Теоретические основы формирования профессионально-педагогической культуры преподавателя высшей школы. Автор. дис.канд.пед.наук.- М.,1993. – 33 с.
7. Кан-Калик В.А., Никандров Н.Д. Педагогическое творчество. – М.: Педагогика, 1990. – 142 с
8. Кривошеєва Г.Л. Формування культури здоров'я студентів університету : втореф. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 / Г.Л. Кривошеєва; Луган. держ. пед. ун-т ім. Т.Шевченка. — Луганськ, 2001. — 20 с.
9. Лебедченко С.Ю. Формирование культуры здоровья будущего учителя в процессе профессиональной подготовки : автореф. дисс. на соискание научн. степени канд. пед. наук : 13.00.08 – "Теория и методика профессионального образования" / С. Ю. Лебедченко. – Волгоград, 2000. – 19 с.
10. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб./З.Н.Курлянд, Р.І.Хмелюк.-К.:Знання, 2005.-399с.
11. Педагогика: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов; Под ред. В.А. Сластенина. - М.: Издательский центр "Академия", 2008.
12. Психологічний словник. - М., 1981. - С. 702
13. Рогов Є.І. Особистість вчителя: теорія і практика. - Ростов-на-Дону: «Фенікс», 1996. - С. 174

Курок А.И., Кошель А.П.

ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ КУЛЬТУРЫ ЗДОРОВЬЯ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье рассматривается профессиональный аспект культуры здоровья будущего воспитателя дошкольного образовательного учреждения. Охарактеризованы основные компоненты культуры здоровья будущего воспитателя дошкольного учебного заведения.

Ключевые слова: *здоровье, профессионально - педагогическая культура здоровья будущего воспитателя ДОУ, компонент культуры будущего воспитателя ДОУ, образовательный процесс.*

Kurok O.I., Koshel' A.P.

PRACTICAL ASPECTS OF THE HEALTH CULTURE FUTURE PRESCHOOL SPECIALISTS

The article deals with the professional aspect of the health culture future educators of preschool educational institutions. The basic components culture of health future kindergarten educators has been characterized.

Keywords: *health, professional - pedagogical culture of health future educators, the component of culture future kindergarten educators, educational process.*